Příspěvek k otázce náhrady za tisícovky s padělanými kolky.

A. podal na R. žalobu u okresního soudu pro Staré Město a Josefov v Praze o zaplacení 1000 K, ježto bankovka (1000 K) od R. pocházející, byla kavárníku, jemuž A. jí platil, bankovním úřadem zabavena, jsouc padělaným kolkem opatřena, a ježto A. byl odsouzen sám kavárníku 1000 K nahraditi, což učinil. Bankovka dotyčná byla žalobcem A. směněna prostřednictvím posla R-ovi za drobné, a to k jeho výslovné žádosti.

A. odůvodňoval svůj nárok tím, že R. vlastně platil něčím, co nebylo platidlo, takže 1000 K zůstal A-ovi stále dlužen, a z opatrnosti poukázal na nespravedlivé obohacení.

Žalovaný mimo jiné učinil námitku, že jde tu o nárok ze správy a ten že jest promlčený.

Soud I. instance po zevrubném průvodním řízení žalobě vyhověl, vzav za prokázáno, že R. dal svému řediteli bankovku v Praze rozměniti a že žalobce za ní dal drobné peníze (pro žalovaného R.). Žalobce A. že také tisícovku, zabavenou kavárníku, (jemuž s ní platil), nahradil a ručí proto žalovaný za náhradu škody, způsobené žalobci (§§ 1293 et seq. 1017. a 960 obč. zák.). O nárok ze správy dle § 922 obč. z. že se v daném případě nemůže jednati, ježto bankovka ona nebyla a nemohla býti předmětem nějakého obchodu.

Odvolací soud vyhověl odvolání žalovaného a žalobu zamítl, odůvodniv svůj nález takto: Dotyčná bankovka byla žalobci odevzdána, a to počátkem listopadu 1919 Emilem P. v zastoupení žalovaného jako jejího vlastníka k výměně za drobné. Šlo tu tedy o přenechání věci za věci jiné, čili o smlouvu směnnou ve smyslu § 1045 o. z., jejíž účinky stihají podle § 1017 o. z. nikoli Emila P., jenž nejednal při tom vlastním jménem, nýbrž žalovaného jako osobu jím zastoupenou. Smlouva směnná jest zajisté právním jednáním úplatným, vždyť dává se při ní věc za věc, tedy majetková hodnota za jinou protihodnotu. Bezdůvodně tvrdí proto odpůrce odvolatelův, že výměna peněz není akt úplatný. Tanulo mu patrně na mysli, že žádná strana jí ničeho hmotně nezískává, pokud jde jen o výměnu peněz téže valuty. Leč pojem úplatnosti nekryje se přece s pojmem zisku a právní jednání nepřestává býti úplatným proto, že při něm žádná ze stran materielně ničeho nezíská.

Z řečeného plyne, že zabavená 1000 K bankovka byla žalobci přenechána způsobem úplatným. Podle § 922 o. z. ručil

žalovaný, že ona má vlastnosti u ní obyčejně předpokládané, tedy zejména, že jest opatřena kolkem pravým. Je-li nesporno, že kolek na bankovce té jest padělán, a domáhá-li se žalobce pro tuto vadu její na žalovaném zaplacení částky 1000 K, v kteréžto hodnotě ji od něho přijal, plyne z toho, že uplatňuje proti němu nárok ze správy podle § 932 o. z. Takovýto nárok, týká-li se věci movité, a o takovou tu jde, musí však býti podle § 933 o. z. soudně uplatňován v 6 měsících, jinak právo žalobní uhasíná. Tato preklusivní lhůta počíná se podle jasného znění téhož § zásadně ode dne odevzdání věci. Sporná bankovka odevzdána byla žalobci podle zjištění prvního soudu počátkem listopadu 1919, kdežto žaloba byla podána teprve dne 2. června 1920, tedy již po uplynutí řečené 6timěsíční lhůty preklusivní, tedy opožděně v době, kdy žalobní právo bylo již zaniklé.

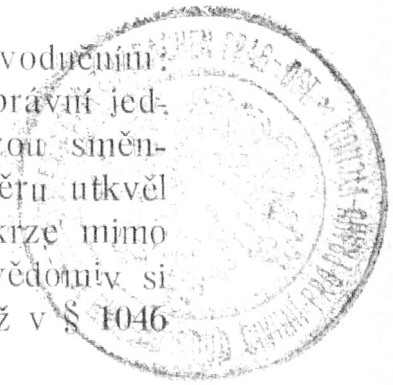
Pokud žalobce během řízení prohlásil, že jest jeho nárok odůvodněn také z nespravedlivého obohacení, jímž z opatrnosti také svoji žalobu podporoval, přiznal vlastně sám, že opírá jej o správu, v jejímž pojmu a podstatě tkví právě moment nespravedlivého obohacení, spočívajícího v tom, že někdo na úkor odpůrcův přijal úplatu za věc, nemající výslovně ujednaných neb obyčejně předpokládaných vlastností a že jí podle povahy jednání nebo smluveného ujednání použíti nelze (§ 922 o. z.), takže úplata není úměrna těmto předpokladům a její přijetí proto nespravedlivo a příjemce následkem toho nespravedlivě obohacen.

Mylně domnívá se první soud, že v daném případě nemůže jíti o nárok ze správy, ježto prý dotyčná bankovka nebyla a nemohla býti předmětem nějakého obchodu, neboť o obchod, t. j. o spekulativní jednání, zde nešlo, nýbrž o výměnu její za drobné, tedy, jak řečeno, o smlouvu směnnou, jejímž předmětem zajisté beze vší pochyby býti mohla. Názor opačný vedl by k absurdnímu důsledku, že by veškeré výměny vyšších jednotek peněz za nižší (drobné) v životě napořáde denně se opakující byly neplatny. Zákaz týká se pouze ažiotáže mincí stříbrných a měděných (min. nař. ze dne 28. listopadu 1850, čís. 451 ř. z.), nikoli však pouhé výměny jich.

To přehlíží také odpůrce odvolatelův ve svých vývodech. Vylíčené úvahy vedly soud odvolací k úsudku, že žalobní nárok jevící se jako nárok ze správy, jest prekludován, pročež vyhověv odvolání, jež shledáoo bylo oprávněným, zamítl žádost jako neodůvodněnou.

K d o v o l á n í, v němž žalobce uplatňoval, že on plnil v drobných pravých penězích, žalovaný však dal něco, co není-

zem pro padělaný kolek v čsl. republice nebylo, ba i čehož oběh jako domělého peníze byl zakázán a trestně stíhán.

Nejvyšší soud vyhověl dovolání s tímto odůvodněním:

»Není v právu žalobce, pokoušeje se dolíčiti, že právní jednání, z něhož vzešel tento spor, není jednak smlouvou směnnou, jednak právním jednáním úplatným. V onom směru utkvěl na úvodním výroku § 1046 obč. zák., ponechav veskrze mimo úvahu druhou část téhož zákonného ustanovení a neuvědomiv si dvojí hospodářský úkol, jemuž peníze slouží a k němuž v § 1046 obč. zákona jasně jest poukázáno.

Sloužíť ovšem peníze v prvé řadě a po výtce svému vlastnímu úkolu, býti zákonným platidlem a zákonnou mírou hodnot, mohou však i bez ohledu k tomuto svému určení býti předmětem právních jednání. Poskytují-li se na př. peníze za věc nebo se závazkem, aby vrácena byla táž suma peněz, plní peníze svůj vlastní úkol, právní jednání jest v onom případě smlouvou trhovou, v tomto zápůjčkou a nelze ovšem v těchto případech mluviti o smlouvě směnné. To jsou případy, na něž pamatováno počátečními slovy v § 1046 obč. zák. Dávají-li se peníze za peníze, zejména za peníze vyšší hodnoty v téže hodnotě peníze nižší hodnoty, ustupuje vlastní úkol peněz do pozadí a není zde rozdílu mezi penězi a jinými věcmi. To jsou případy, jež míněny jsou v dalším obsahu § 1046 obč. zák.

Právem proto odvolací soud přiznal právnímu jednání, z něhož jest žalováno, povahu smlouvy směnné, poněvadž pro totožnost poměrů jest i ta okolnost lhostejnou, že zákon mluví jen o penězích kovových, kdežto zde jednalo se o peníze papírové. Tomu-li tak, nemůže býti pochybnosti o tom, že právní jednání bylo právním jednáním úplatným. Po této stránce stačí poukázati ku správným důvodům odvolacího soudu a k ustanovení § 917 obč. zák. v doslovu § 109 III. dílčí novely, dle něhož úplatným jest právní jednání, při němž věci splácejí se věcmi.

Za tohoto stavu věci nebylo by námitek proti správnosti rozsudku II. stolice, předpokládajíc, že žaloba opírala by se pouze o právní důvod ručení ze správy. Tomu však není tak. Žaloba vybudována jest na tom, že žalovaný nesplnil to, co navzájem plniti mu náleželo. Na tom není s to změniti ničeho okolnost, že žalobce z opatrnosti dovolával se též právního důvodu nespravedlivého obohacení, poněvadž nesplní-li jeden ze smluvníků se své strany oboustrannou smlouvu, přijav vzájemné plnění, jest zde zajisté na jeho straně po vždy též bezdůvodné obohacení, čímž však není řečeno, že by druhá strana mohla

nebo dokonce musela žalovati z tohoto podružného právního důvodu, majíc poruce žalobu o splnění smlouvy, tudíž žalobu ze **základního** právního poměru. Tak jest tomu i v tomto případě. Žalobce poskytl žalovanému výměnou za 1000 K bankovku týž peníz v drobných. Není o tom pochybnosti, že navzájem měly vyměněny býti peníze měny tuzemské, že tedy žalobci, jenž, jak nesporno, vyplatil se své strany peníze v této měně, vzešel proti žalovanému smluvní nárok, by odevzdal mu 1000 K bankovku měny tuzemské. Takovouto bankovkou byla tehda pouze řádně okolkovaná bankovka.

Odevzdal-li, jak zjištěno, žalovaný žalobci 1000 korunovou bankovku, opatřenou kolkem padělaným, odevzdal mu něco jiného, než co plniti byl zavázán, nesplnil tím svého smluvního závazku a jest povinnen, aby podle § 1047 obč. zák. učinil tak nyní. O pominutí tohoto závazku projitím času nemůže býti řeči.

Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 12. dubna 1921, č. j. Rv. I. 103/21-1. *Dr. Josef Brotan.*

K §u 58 c. tr. z. Podněcováním ku vzpouře dlužno rozuměti každé jednání vycházející ze snahy po násilné změně poměrů ve státě, jimž mají býti třetí osoby přivedeny k násilným činům k takové změně směřujícím.

Krajský soud v Ch. zjistil, že V. N. stál v obci v čele radikálně socialistického hnutí v dělnictvu za proklamované generální stávky v prosinci 1920 na táboru stávkujících dělníků, vysvětloval příčinu a účel generální stávky a ke konci své řeči užil též slov: »Nyní jest nejlepší okamžik, kdy můžete uskutečniti svoje požadavky a ujmouti se vlády.

Stávka tato musí být mohutným projevem a neskončí tak lehce.

Vy vezmete do rukou klacky a ty staré repetýrky, které u vás jsou, a pak-li mezi vámi nejsou, tak vám je dají, oni je mají a půjdeme, abychom si vydobyli toho, co nám po právu náleží. Nynější vláda jest daleko horší, než byla vláda rakouská.

Máme již dost těch četnických piklhauben a bajonetů«, — uznal jej vinným zločinem velezrady dle §§ 58 lit. c, 59 lit. c tr. z., že vybízel, podněcoval a svésti hleděl ke vzpouře, ač působení to zůstalo bez účinku.